

**VOKIEČIŲ TAUTOSAKININKO
KURTO RANKĖS ŠIMTMEČIUI***Magdalene Huelmann*

Vokiečių tautosakininkas Kurtas Rankė¹ gimė 1908 metais balandžio 14 dieną Blankenburge. 1913 metais šeima persikėlė į Eseną Riu-tenšeidą, ten 1927 metais jis išlaikė brandos egzaminą. Kurtas Rankė studijavo germanistiką, liaudies kultūrą, istoriją, bažnyčios istoriją bei filosofiją. Iš pradžių mokėsi Bonos universitete, vėliau studijas tęsė Miunchene, galiausiai atsidūrė Kylyje. Čia jis baigė rašyti disertaciją apie dviejų brolių pasaką². Šis darbas rėmėsi suomių geografiniu-istoriniu metodu, išplėtotu Antti Arne's ir Stitho Thompsono. Jaunas vokiečių mokslininkas, trumpai paplušėjęs prie Grimmų žodyno (*Arbeitsstelle des Grimmschen Wörterbuchs*) Berlyne, 1934 metais pradėjo dirbti Kylio universiteto germanistikos seminare. Po ketverių metų jis bai-

gė habilitacinį darbą apie indogermanų mirusiųjų kultą³. Tirdamas šią sritį, jis labai susidomėjo senovės istorija. Pašauktas į armiją ir tapęs Vokietijos nacionalsocialistinės darbininkų partijos nariu, Kurtas Rankė buvo priverstas kuriam laikui nutraukti mokslinį darbą ir nutolo nuo savo tyrimų. Po karo jis buvo išmestas iš universiteto.

¹ Žr. *Göttinger Gelehrte*, Bd. 2, Göttingen, 2001, p. 696; F. Harkort. Kurt Rankes wissenschaftliches Werk. Volksüberlieferung, in: *Festschrift für Kurt Ranke zur Vollendung des 60. Lebensjahres*, Göttingen, 1968, p. 543–607; H.-P. Zimmermann. Vom Schlaf der Vernunft: Deutsche Volkskunde an der Kieler Universität 1933 bis 1945, in: *Uniformierung des Geistes*, Bd. 2, Kiel, 1995, p. 171–274.

² Kurt Ranke. Die zwei Brüder, eine Studie zur vergleichenden Märchenforschung, *FF Communications*, 1934, No. 114.

³ Darbas buvo publikuotas gerokai vėliau (Kurt Ranke. Indogermanische Totenverehrung, *FF Communications*, 1951, No. 140).

Vėliau jo dalyvavimas nacių partijos veikloje buvo įvertintas kaip ne itin reikšmingas, ir 1948 metais jis vėl buvo priimtas į Kylio universitetą docento pareigoms, o dar po trejų metų tapo profesoriumi. 1960 metais jį pakvietė į Getingoną kaip liaudies kultūros ordinarinį profesorių. Tenai Kurtas Rankė ir dirbo iki pat pensijos, tai yra iki 1973 metų.

Nuo 1949 metų Kurtas Rankė daugiausia dėmesio skyrė tautosakos tyrimams ir leidybai, pavyzdžiui, parengė tris tomus Šlezvigo Holšteino pasakų⁴. Pamažu jis tapo vienu žymiausių Europos tautosakininkų. Jo iniciatyva buvo įsteigta Tarptautinė pasakojamosios tautosakos tyrimų draugija (*Society for Folk Narrative Research*, sutrumpintai – ISFNR), burianti šios šakos mokslininkus iš viso pasaulio. Daugelį metų Kurtas Rankė buvo ir šios draugijos prezidentas. 1959 metais įvyko pirmasis tarptautinis tautosakininkų suvažiavimas Kopenhagoje ir Kylyje, kur pirmą kartą po karo susitiko žymiausi šios srities atstovai. O dar anksčiau, 1958 metais, Kurtas Rankė buvo įkūręs tarptautinį žurnalą *Fabula*. Jis dalyvavo leidžiant ir kitus labai reikšmingus leidinius, kaip antai studijų seriją *Folklore Fellows Communications*, periodinį leidinį *Zeitschrift für Volkskunde* arba *Reallexikon der Germanischen Volkskunde*. Nuo pat 1955 metų mokslininkas ėmėsi ir savo svarbiausiojo projekto – pasakų enciklopedijos leidimo⁵. Prie šio stambaus veikalo, be Kurto Rankės, prisidėjo dar apie 800 autorių iš daugiau nei 60 šalių. Kaip tik šįmet išėjo tryliktas enciklopedijos tomas (iš viso numatyta išleisti keturiolika).

Pasakų enciklopediją sudaro apie 3800 pagal abėcėlę sutvarkytų straipsnių. Rašiniai supažindina skaitytoją su įvairiomis pasakų tyrimo teorijomis ir folkloristikos metodais, taip pat gvildena su folkloro klasifikacija ir tekstų struktūra susijusius klausimus. Yra aptariami svarbiausi pasakojimų tipai ir motyvai. Enciklopedijoje galima rasti biografinės medžiagos apie tautosakos rinkėjus ir mokslininkus, žinių apie atskirus tyrimų projektus. Beje, enciklopedija neapsiriboja vien pasakomis, o įtraukia ir kitus tautosakos žanrus. Lietuvių folkloristikai pasakų enciklopedija svarbi dėl to, kad ji padėjo ir tebeveda baltų tautosakai tapti prieinama platiems mokslininkų sluoksniams ir įsilieti į bendrą Europos ir pasaulio folkloristikos kontekstą.

Pasakų enciklopedijos leidimu rūpinasi šiam reikalui Getingene įkurtas institutas, jis laikomas viena didžiausių ir žymiausių šioje mokslo srityje įstaigų. Įgyvendindamas milžinišką projektą, Kurtas Rankė pats padėjo naujų tyrimų pagrindus, dalyvavo kuriant leidinio koncepciją, tvarkė organizacinius reikalus. Toks pat platus požiūris atsispindi ir jo straipsnių rinkinyje *Paprastų formų pasaulis*⁶. Iš pradžių rėmėsis filologija ir senovės istorija, Kurtas Rankė vėliau papildė ligtolinį tautosakos mokslą naujais kultūros ir socialinės istorijos požiūriais.

Kurtas Rankė mirė 1985 metais birželio 6 dieną Štadenzės miestelyje, esančiame šiaurės Vokietijoje netoli Uelceno.

⁴ *Schleswig-Holsteinische Volksmärchen*, Kiel, 1955–1962.

⁵ *Enzyklopädie des Märchens: Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung*, Berlin, 1977ff.

⁶ Kurt Ranke. *Die Welt der einfachen Formen*, Berlin, 1978.